

Op pad met de mangrovebeschermers van Bonaire

De bedreigde mangrovebossen van Lac Bay op Bonaire, de grootste binnen ons Koninkrijk, zijn van internationale betekenis. Vanaf land vormt erosie door loslopende ezels en geiten een bedreiging, vanuit zee komt het gevaar door steeds massaler aanspoelend sargassum. Sabine Engel is de drijvende kracht achter Mangrove Maniacs, een groep natuurliefhebbers die zich inzet voor het behoud en herstel van de mangroven. "Ik zie dat we veel bereiken, het is een leuke groep waar we mee werken. Dat motiveert enorm!"

door Marius Bremmer - foto's Marius Bremmer en Barbara Levine

Vandaag gaan we met Sabine Engel op stap. Doel is een periodieke inspectie van kweekbakken met mangroveplantjes die her en der in het nationaal park zijn uitgezet. Bij de bergen karkoschelpen van Lac Cai Beach stappen we aan boord van een platte sloep met buitenboordmotor. Bootsman Gevy Soliana, in dienst bij de Stichting Nationale Parken Bonaire (Stinapa), start de buitenboordmotor en zet er de vaart in over het glasheldere water naar de overkant van de lagune. In de verte doemen de mangrovebossen al op. We duiken bij een kleine opening de groene kustlijn binnen. Soliana kent het labyrint van krekens en kanalen als zijn broekzak. Hij loodst ons ontspannen onder het bladerdak door, soms rakelings langs de bovengrondse wortelstelsels van de mangroven.

CO2-reductie

Mangrove is een wereldwijd bedreigde boom- of struiksoort die van levensbelang is voor ons ecosysteem. Engel: "We willen het areaal op Bonaire gezonder en groter maken, daarom doe ik nu onderzoek naar welke soort mangrove op welke plaats het best gedijt. Dat hangt onder andere af van het zoutgehalte van het water." Als we een eerste blauwe bakken met opschietende mangroveplantjes zien, stapt de biologe uit, fotografeert ze tegen de achtergrond van een meetlat en noteert haar bevindingen. "Kijk, hier zie je meteen dat de rode mangrove het op deze plek veel beter doet dan de zwarte. Ik had dat wel verwacht, maar nu weten we het zeker!" Wereldwijd zijn er zo'n zeventig verschillende soorten, in de Caribische regio alleen de rode, de witte en de zwarte mangrove. Ook buttonwood dat op Bonaire voorkomt wordt wel als

mangrove gezien. Deze soorten gedijen zowel in brak en in zout water als in water in bijvoorbeeld lagunes, dat zouter is dan oceaanwater. Ze beschermen de kust tegen stormen, hoge golven en stroming. De mangrovebossen van Lac Bay zijn een onderdeel van het Bonaire Nationaal Marine Park, het oudste zee-reservaat ter wereld. Het is een broedplaats voor fregatvogels, de roodhalsduif en reigers. Ook is het een belangrijke foerageerplaats voor water- en trekvogels. Het gebied is internationaal van belang als leefgebied voor wilde vogels en heeft het predicaat 'Important Bird Area' (IBA). Daarnaast is de wondere wereld tussen takken en wortels een kraamkamer voor verschillende soorten vis, zoals de bedreigde regenboogpapegaai, de lokale snoek, de harder en de tarpon. "Garnalen zitten hier ook wel, maar gelukkig niet de soort die commercieel aantrekkelijk is", weet Engel.

"Er speelt ook een belang dat Bonaire overstijgt", benadrukt Engel. "Veel meer nog dan tropisch regenwoud draagt de mangrove bij aan het gevecht tegen de wereldwijde CO2-problematiek. Wat weinig mensen weten is dat onder mangroven een soms metersdik uiterst fijnmazig wortelpakket groeit. Daarin slaat de plant enorme hoeveelheden CO2 op."

Bedreigingen

Wilde ezels en loslopende geiten vreten op Bonaire veel vegetatie weg, waardoor kale vlaktes ontstaan die vatbaar zijn voor erosie. Bij hevige regenval in het noordelijk afstromingsgebied gaat een modderpluim richting de mangroven. Kanalen en krekens slibben daardoor dicht. "Als er geen doorstroming meer is door het getij, wordt het water door verdamping te zout. De mangrove sterft, het water gaat stinken, de dood komt in de pot." Mangrove Maniacs pakt dit probleem duurzaam aan, al is het nu nog symptoombestrijding. Nieuwe aanplant in het afstromingsgebied moet modderstromen later tegenhouden. Sabine Engel: "Het probleem is hardnekkig. Geitenhoeders laten hun dieren overdag vrij rondlopen, ze grazen waar ze kunnen. Daarnaast zijn de vele wilde ezels op dit eiland voor sommigen een historisch icoon." Er komt ook gevaar uit zee. Door warmer water, veranderende stromingen en wereldwijd gebruik van kunstmest kampen het hele Caribische gebied en de westkust van Afrika met een explosieve groei van sargassum. "Dit stevige bruinwiel vervuult niet alleen de stranden, maar dringt ook het mangrovegebied binnen en gaat dan rotten." Vele handen zijn nodig om het van de stranden en uit de mangrove te halen, soms worden zelfs Nederlandse militairen ingezet. Engel:

"Daarnaast krijgen we ook meer te maken met vervuiling door plastic. Alles wat aanspoelt op de stranden of aan de oostkust, dringt ook het mangrovebos binnen."

Zwaar werk

Geld voor personeel heeft Mangrove Maniacs nog niet. Engel vertelt dat heel wat Bonairiërs vrijwillig meewerken, ook jongeren als er acties op zondag zijn. "En gelukkig wonen er op Bonaire ook veel overwinteraars; renteniers en gepensioneerden die graag weleens de deur uit willen. Door de handen uit de mouwen te steken leveren ze een bijdrage aan ons mooie eiland."

Wekelijks, en eens per maand op zondag, trekken de Maniacs erop uit met zagen, grote snoeischaarsen en schoppen om bestaande doorgangen weer open te maken en met elkaar te verbinden. Ze zagen zich een weg door de bovengrondse wortels en takken, schoppen in de modder en hakken in het dikke ondergrondse wortelpakket. "Best pittig fysiek werk als het warm is en muggen de aanval inzetten. Maar ook motiverend. We doen het 's ochtends een paar uur, soms komen we maar een meter verder. We sluiten altijd af met een hapje en een drankje." De wijze van werken wil Engel graag duurzaam houden, maar af en toe doet ze een concessie: "Alleen ervaren vrijwilligers gaan dan met een elektrische zaag de al te dikke stronken te lijf."

Toerisme

"Helaas gaat de ontwikkeling van Bonaire te snel de verkeerde kant op. Nu is het even aangenaam rustig, maar voor de coronacrisis kwamen er steeds meer cruiseschepen. Toeristen overspoelen dan bij duizenden het eiland." Als het aan haar ligt komt na de crisis het cruise-toerisme niet meer op gang. "De kritiek op deze monsterschepen neemt toe: veel restaurants en verblijfsaccommodaties hebben er niets aan en winkels klagen dat cruise-toeristen weinig kopen. Alleen de (vervuilende) sector van bussen en taxi's verdient er wat aan." Ook de bouw baart Engel zorgen: "Overall wordt nu gebouwd, straks opent alweer een nieuw hotel. Gaat de gewone Bonairiaan hier wel van profiteren?" Niet in de laatste plaats maken de milieubeschermers van Bonaire zich zorgen over de recente aankoop van de voormalig plantage Bolivia door de Nederlandse ondernemer Breemhaar. Ook Sabine Engel: "Het gaat om een gebied van 30 hectare, 10 procent van ons eiland. Er is natuurlijk niets illegaals aan, die grond was gewoon te koop. Het wordt een investeringsproject met een golfbaan en verblijfsaccommodaties en volkswoningen. Kan onze infrastructuur zo'n grootschalig project wel aan?" Mangrove Maniacs heeft op zich niets tegen toerisme. "De mangroven lenen zich uitstekend voor kanotoerisme. Tot nu toe mag dat alleen maar in een beperkt deel van het areaal en dan ook zo gedoseerd dat men elkaar niet in de weg zit in die smalle krekens en kanalen. Ik denk niet dat kanotoerisme de natuur verstoort, maar het moet wel leuk blijven."

Subsidies

De oorspronkelijk uit Limburg afkomstige Engel bracht haar middelbareschooltijd door op Curaçao, waar haar vader werkte bij de rechterlijke macht. Daarna studeerde ze biologie in Utrecht. Hoewel de onderwaterwereld haar specialisatie is, was haar eerste onderzoeksopdracht een bijenproject in Suriname, waarna ze er vier jaar bij de visserijdienst werkte. Vervolgens werkte ze in Brazilië, India, Sri Lanka en Niger. In 1996 vestigde ze zich definitief op Bonaire. "Ik werk vooral zelfstandig, vanuit een eigen stichting doe ik projectaanvragen om subsidies te krijgen. Ik heb een goede relatie met het Wereldnatuurfonds, met Stinapa en met

de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN). Verder sponsort hier het lokale zoutwinningsbedrijf Cargill en verschaft Kooyman gereedschap en andere materialen die we voor het veldwerk nodig hebben."

Mangrove Maniacs trekt ook internationaal aandacht. Sabine Engel zou laatst een regionale workshop geven over mangrovebeheer en -behoud, die ging helaas door corona niet door. "We vallen gelukkig op, afgelopen jaar stonden we op de tiende plaats van de top-100 meest duurzame organisaties die dagblad Trouw jaarlijks opstelt."

De inspectie van de jonge plantjes zit er weer op, Engel laat in het mangrovebos ook even zien waar deze week nog hard door de Maniacs gewerkt is. Daarna brengt Gevy Soliana ons weer terug naar de wal.

Bootsman Gevy Soliana vaart met ons door de krekens.

Vrijwilligers steken de handen uit de mouwen.

Biologe Sabine Engel is aan het woord over de Mangrove Maniacs.

Mangroven op Bonaire bieden bescherming aan veel vogels. Hier middelgrote geelknechten, zwartnekstelkluten en de driekleurige reiger.

Ze fotografeert de jonge plantjes tegen de achtergrond van een meetlat en noteert haar bevindingen.

Onder mangroven groeit een soms metersdik fijnmazig wortelpakket. Daarin slaat de plant enorme hoeveelheden CO2 op.